

PODLISTAK

KALENDAR

Proganjani učitelj Ivan Filipović

1823.: U doba kada je prema naredbi austrijskoga ministra unutarnjih poslova Alexandra Bacha 1850. raspušten Hrvatski sabor, ukinuta u Hrvatskoj samouprava županija i pojavila se žandermerija kao jedan od glavnih nositelja budućega apsolutističkog režima, jedna je baklja u Hrvatskoj uporno razgonila nasilničku tamu.

Bio je to hrvatski pedagog i književnik Ivan Filipović, učitelj iz Velike Kopanice, u kojoj se i rodio 24. travnja 1823. godine. Zbog svojih javnih istupa, članaka i pjesama osuđen je na šest mjeseci utamničenja. Nakon pada apsolutiz-

ma ponajviše se bavi stvaranjem snažne hrvatske učiteljske organizacije, koju je napokon uspio 1871. osnovati kao Hrvatski pedagoški književni zbor i pokrenuti glasilo *Slovansky pedagog* u Pragu, a sudjelovao je i u sazivanju prve skupštine slavenskih pedagoga u Beču 1873.

Filipovićevim je zauzimanjem osnovan 1886. Savez hrvatskih učiteljskih društava, a on je i pokretač gradnje Hrvatskoga učiteljskog doma 1889. u Zagrebu te zaslužan za izdavanje »Pedagoškijske enciklopedije« (1885. – 1916.). Umro je 28. listopada 1895. u Zagrebu.

Svestrani Đuro Arnold

1854.: Hrvatski pedagog, filozof i pjesnik Đuro Arnold rodio se 24. travnja 1854. u Ivancu. Gimnazijski je profesor, ravnatelj učiteljske škole, pa profesor pedagogije i filozofije na Zagrebačkom sveučilištu. Objavio je nekoliko zbirki pjesama. Nastavljajući tradiciju Senoe i Markovića, pjevao je romane i balade s temama iz hrvatske prošlosti i narodnih priča («Damjan Juda, knez dubrovački», «Kata Lovičeva»).

»starih« i »mladih« bio je jedan od najizrazitijih predstavnika »starih«. Matica hrvatska, dok je on bio njen predsjednik (1903. – 1909.), postala je glavni oslonac »starih«.

Za srednje škole napisao je »Logiku« i »Psihologiju«. U raspravama o temeljnim problemima filozofije pretežno je slijedio Lotzeja, Leibniza i Herbarta, izgrađivši vlastite poglede prema shvaćanjima spiritualističkog pluralizma.

Umire 22. veljače 1941. u Zagrebu.

Slavni francuski maršal veleizdajnik

1856.: U mjestu Cauchy-a-la Tour rodio se 24. travnja 1856. francuski maršal i političar Henri Philippe Pétain. U Prvom svjetskom ratu vodio je obranu Verduna (1916.), zatim je 1917. – 1918. bio vrhovni zapovjednik francuskih snaga u savezničkoj vojsci. Maršal je od 1918.

u Campiégneu akt o primirju s Hitlerom u Njemačkoj i Mussolinijevom Italijom i time Francusku izručio Trećem Reichu.

Od srpnja 1940. šef je francuskoga kolaboracionističkoga režima sa sjedištem u Vichyju.

Kao suradnik nacista osuđen je 1945. na smrt zbog veleizdaje, no zbog starosti pomilovan je na doživotni zatvor i progнан na otok Yeu u Bisnakaškom zaljevu, gdje je 1951. i umro.

Ustanak irskih domoljuba

1916.: Borba koju su Irski vodili za oslobodjenje svoje zemlje od višestoljetne engleske vlasti dosegla je vrhunac usred Prvoga svjetskoga rata.

Naestoga u dvadeseto stoljeće politička sila otpora: organizacija Sinn Fein (Mi sami), čija je borbeno dežev »Dok Engleskoj ne smrkne, Irskoj neće osvanuti!«

Poticaj novom buntu dao je svjetski rat, u kojem su se na strani Engleske borile i dvije irske dobrovoljačke divizije. Dio dobrovoljaca koji je ostao u domovini odlučio se na ustanak smatrajući da Irska nije u ratu s carskom Njemačkom.

No Nijemcima je Irska bila samo figura u velikoj ratnoj igri. Nijemci brod s oružjem, jedina pomoć ustanicima s kontinenta, pao je u ruke britanskoj floti. Iako u posljednji trenutak otkazan, ustanak je, međutim, već bio počeo u Dublinu! (Na slici: Uhićenja poslije neuspjela ustanka)

Još od davnina Irski je stjenjala pod britanskom dominacijom. Što je bila veća engleska moć u svijetu, Irski su imali manja prava u vlastitoj zemlji. Nasilje i mržnja pojačavali su se iz stoljeća u stoljeće. Duh vjerske nesnošljivosti upleo se u stoljetnu borbu i uvijek iznova, s pobunama Iraca i odmazdama Londona, rađao tisućama krvavih žrtava.

Iz zla koje je neprestano udaralo Irsku, rodila se na prijelazu iz devet-

Slava više prati one koji od nje bježe, a bježi od onoga koji za njom ide.

(Seneka)

Porast protuameričkoga raspoloženja

Radio Pyongyang objavio je da, poput famoznog kineskog satelita koji je 1970. godine emitirao maoističku himnu 'Istok je crven' u svemir, njihov satelit emitira 'Pjesmu generala Il-sunga i 'Pjesmu generala Kim Jong-lla', koje je nazvao 'besmrtnim revolucionarnim himnama'. Čini se da se satelit pokvario, jer nitko nikad nije snimio te melodije.

U listopadu 2000. godine, nakon novih napora Sjedinjenih Država i njihovih regionalnih saveznika da srede sjevernokorejsko pitanje, predsjednik Kim Jong-Il poslao je posebnog izaslanika na razgovore u Sjedinjene Države.

Izaslanik, vicemarsal Jo Myong Rok, prvi potpredsjednik Nacionalne komisije za obranu i njegovi sugovornici iz Sjedinjenih Država potpisali su zajedničku izjavu »u kojoj su dvije strane izjavile da jedna vlada neće imati neprijateljskih namjera prema drugoj i potvrdile odlučnost objiju vlada da u budućnosti poduzmu sve što je potrebno da se razviju novi odnosi oslobođeni nekađšnjih neprijateljstava«.

Malo više od godinu dana kasnije, pod novim predsjednikom koji je upravo tražio novo uporište nakon 11. rujna, ta je zemlja opet nagurana na hrpu s Iranom i Irakom kao jedna od triju zemalja koje se priprijetaju podjariti i teroriste za svoj plan uništavanja Sjedinjenih Država.

Zemlja zaostala za vremenom

Kina je istodobno nastavila proizvodnju i prodaju raketa Pakistanu i Iranu, unatoč tomu što je potpisala sporazume u kojima je obećala da će s tim prekinuti. Kina je također razvijala i biološko oružje, što se Sjevernoj Koreji nikad nije pripisivalo, a ipak Kina nije učlanjena u osovino zla.

Prije svega, komunističke Sjeverne Koreje ne bi nikad ni bilo da je Sjedinjene Države nisu stvorile 1945. godine. Sada kad je ima, slaba je to zemlja, zaostala za vremenom (prve ograničene us-

Iranci stalno imaju nešto protiv Sjedinjenih Država zato što se CIA, pod izlikom zaustavljanja širenja komunizma, ranih pedesetih godina poigrala njihovom zemljom. Agencija je svrgnula popularnog populističkog iranskog premijera te dovela na vlast i na njoj zadržala režim koji će postati najbrutalnijim na svijetu

luge mobilne telefonije i Interneta trebalo je dobiti tek 2002. godine). Čemu, dakle, strah i neprijateljstvo? Za Chalmersa Johnsona to je jednostavna stvar.

Nedirnuto tržište

»Iako i dalje ostaje malim i neuspješnim komunističkim režimom čiji ljudi gladuju i nemaju goriva, Sjeverna je Koreja bilo čijim interesima u Washingtonu koristan dežurni krivac. Ako je vojsci potreban protivnik da bi poslala hladnog rata opravdala svoje postojanje, Sjeverna je Koreja manji rizik od Kine. Političari nastoje postići prednost za svoje stranke pozivajući se na to da su oni drugi »mekani« u obrani zemlje od »odmetničkih režima«.

A lobi proizvođača oružja imao je izravni interes u prodaji svojih proizvoda svim zemljama u istočnoj Aziji, bez obzira na njihovu političku orijentaciju.

Prema Federaciji američkih znanstvenika, službeno su Sjedinjene Države isporučile od 1990. do 2001. u tu regiju oružja i vojne opreme u ukupnoj vrijednosti od 42.171.789.000 dolara. Od tog ukupnog iznosa 7,2 milijarde otišle su u Južnu Koreju, a 10,6 u Japan. Najveći je primatelj, u dolarskom iznosu, bio Tajvan, sa 14,6 milijarda; od ostalih je Australija dobila 3,6 milijarda, Tajland 2,3 i Singapur 1,8 milijarda.

Kina, neprijatelj Tajvana i isporučitelj raketa Iranu i Pakistanu, dobila je u istom razdoblju američke vojne opreme u vrijednosti 44,3 milijuna. Sjeverna Koreja nije dobila ništa i ostala je za američke proizvođače oružja nedirnuto tržište.

Kako se stvara »odmetnička« država

»Bijaše to dan koji nije trebao završiti – jer je bio ispunjen uzbuđenjem, zadovoljstvom i slavljem

Bushu nije bilo teško uvjeriti Amerikance da Iran ispunjava sve uvjete za članstvo u »osovini zla«

pa sumnjana može li i jedan drugi dan biti prekrasan poput njega«. Dr. Donald N. Wilber o raspoloženju u Središnjoj obavještajnoj agenciji (CIA), nakon što je uspjela oboriti iranskog premijera 1953.

Iran je prva zemlja koja je cijeli naraštaj Amerikanaca naučila da postoje muslimanski narodi koji uopće ne vole Sjedinjene Države.

Ajatolah Ruholah Homeini, religijski revolucionar koji je preuzeo vlast u toj zemlji revolucijom izvedenom 1979., prozvao je Sjedinjene Države »Velikom Sotonom«, što je svakako efektan naziv. Pod njegovom je vlašću studentska gomila zaposjela američko vele-

poslanstvo u Teheranu 4. studenoga 1979. Studenti su osoblje veleposlanstva, ukupno pedeset dvije osobe, držali kao taoce puna 444 dana; bila je to tzv. Iranska talačka kriza. Homeini je bio mrk i nepopustljiv vođa šijita, ortodoksnе muslimanske sekte.

Radikalne kazne

Šijiti su u to vrijeme (a manje-više i danas) činili 95 posto iranskoga stanovništva. Šijitski aktivisti vjeruju kako treba povesti vjerske ratove radi uspostave fundamentalističkih islamskih režima gdje god oni već ne postoje.

Iranske vlasti od 1979. podupiru radikalne šijite u drugim zemljama. Iranska se vlada sumnjiči i da je 2002. opskrbila Palestine oružjem za izvođenje terorističkih napada protiv Izraela. Šijiti su dobro poznati i prema tome što ne trpe ono što oni smatraju bogohuljenjem.

Homeini je izdao zloglasnu *fatvu* (vjersku zapovijed) kojom je pozivao sve šijite u svijetu na ubojstvo romanopisaca Salmana Rushdieja zbog njegova, navodno, bogohulna pisanja. Homeini, koji je umro 1989., a isto tako i drugi ajatolasi koji su ga naslijedili, podvrgnuli su Iranu raznim oblicima zlostavljanja. Među ostalim, mnogi su vjerski i politički protivnici režima, kurdski nacionalisti, homoseksualci i drugi osuđeni, neki na smrtnu kaznu koja se ponekad izvodi kamenovanjem.

Potpora radikalima

Zato Bushu nije bilo teško uvjeriti Amerikance da Iran, kojim 2002. upravljaju razmjerno umjereni čelnici, ispunjava sve uvjete za članstvo u »osovini zla«. Pokazalo se kako je glavni prijatelj s Iranom to što američke vlasti vjeruju da Iran skriva talibane i članove »Al Qaide« koji su pobje-

gli iz Afganistana, iranskoga istočnog susjeda, nakon američke okupacije.

Iranski dužnosnici ne isključuju mogućnost da su se neki od njih zaista prebacili preko više od tisuću kilometara duge afganistansko-iranske granice, no ističu da im SAD nije dao podatke o tome koga traže.

Istodobno se iransko državno vodstvo suočilo s ponovnim porastom antiameričkog raspoloženja i demonstracija te jačanjem potpore radikalnim, tvrdolinjskim elementima. Ništa od toga nije bio na korist američkim interesima u tom dijelu svijeta.

Dakako da bi za SAD bilo najbolje kad bi u Iranu na vlasti bila vlada prijateljski raspoložena prema Americi.

Militantni islamizam

Umjesto toga, mora se suočiti s militantnim islamistima, ljudima nastrojenim ne samo antiamerički, nego nepovjerljivo prema svemu što dolazi sa Zapada. Američki komentatori nakon događaja 11. rujna objašnjavaju iransko neprijateljstvo prema Americi fundamentalističkim režimom u toj zemlji. Mnogi su to objasnili i kao sukob civilizacija – ideološki i političkom borbom između represivne, nazadne teokracije i slobodoljubive, svjetovne velesile.

Iranski antiamerikanizam ima, međutim, mnogo jednostavnije uzroke. Iranci stalno imaju nešto protiv Sjedinjenih Država zato što se CIA, pod izlikom zaustavljanja širenja komunizma, ranih pedesetih godina grubo poigrala njihovom zemljom. Agencija je, pod izlikom zaustavljanja širenja komunizma, ranih pedesetih godina grubo poigrala njihovom zemljom. Agencija je, pod izlikom zaustavljanja širenja komunizma, ranih pedesetih godina grubo poigrala njihovom zemljom. Agencija je, pod izlikom zaustavljanja širenja komunizma, ranih pedesetih godina grubo poigrala njihovom zemljom.

»Crna knjiga Amerike« Petera Scowena upravo je objavljena u nakladi »Izvora« iz Zagreba (tel. 611 7714; izvori@izvori.com)

Otvoreni usta mora da izgleda kao riba

Pierre-Marie, svijaću svoje listove, naglo ustaje i dolazi pred vatru, naspram Mathildi. Ona kaže: »Ne vidim u čemu to zaključuje slučaj. Prije da on tu počinje«.

»Čekajte, Matti. Nisam završio. Kako mislite da smo dobili te precizne podatke?«

Ona pretpostavlja da u vojnim arhivama moraju ostati izvještaji ratnog suda, neki pisani trag. Ne, njegov prijatelj Časnik nije mogao pronaći – ili ne još – isprave o suđenju u Dandrechainu, niti ikakav trag. Ali našao je bolje: »Artiljerijski satnik, vičan u pravu« o kojem je pričao Aristide Pommier nakon mokrih igara – pravi Manechov branitelj.

Od udarca, Mathilde ne može reći ni riječ, srce joj je u grlu, gleda Pierre-Mariea razroganjen očiju, otvorenih usta, mora da izgleda kao riba.

On klima glavom ne-

Njegov prijatelj Časnik nije mogao pronaći – ili ne još – isprave o suđenju u Dandrechainu, niti ikakav trag. Ali našao je bolje: »Artiljerijski satnik, vičan u pravu« o kojem je pričao Aristide Pommier nakon mokrih igara – pravi Manechov branitelj

koliko puta, zadovoljan efektom, govoreći: »E da, e da, Matti. Moj prijatelj Časnik ga je pronašao.«

Onaj koji je zastupao Manecha je odvjetnik iz Levalloisa, koji više ne radi, živi od nekoliko renti i invalidske mirovine u jednoj mlinskoj kućici, među svojim knjigama i mačkama. Izgubio je jednog sina kod Epargesa, jednu nogu u Champagni, ženu u velikoj epidemiji. Prijatelj Časnik ga je jučer susreo u njegovoj kućici.

Ispricao mu je proces. Otišao je s velikim otkrićem, koje je sačuvao kao iznenađenje za Pierre-Marie za ručak: 15 osuđenika na smrt, sve, pomilovao je predsjednik Poincaré 2. siječnja 1917, ali četiri dana prije događaja na Bingo Crépuscule i preinačio njihove kazne u prisilni rad. Ma-

nechov branitelj je primio obavijest o pomilovanju 4., u svom ukonicanju, ali vlasti kojih se to tiče su sigurno bile obaviještene prije njega, brzojavom. Što sada vrijeđaju Esperanzina buncaja? Kad je Mathilde malo sredila misli u glavi, kaže: »Ne bih vam htjela izgledati uvredljivo naspram vašeg prijatelja Časnika, ali ima li on dokaz da za to obavijest zaista postojala?«

Nagnut prema njoj, glasa iznenada tako jaka, tako gromoglasna, da je povukla glavu. Pierre-Marie odgovori: »Vidio

jam je«. Bivši odvjetnik je povjerio dokument Časniku. Pierre-Marie ga je čitao i čitao ne kasnije od ovog poslijepodneva. Pročitao je ime Jean Etchevery i četrnaest drugih osuđenika. Pročitao je obrazloženja. Pročitao je izmjenu kazne i datum i potpis Raymonda Poincaréa.

Može li ona zamisliti da se našao ijedan vojni zapovjednik koji bi zaočišao taj potpis?

Ona to ne zamišlja, ne. Ali ako je pomilovanje stiglo prekasno? Ako su osuđenici već bili na putu? Pričali su Esperanzi o iscrpljujućem putovanju bez cilja, dva dana i dvije noći, prije negoli su stigli u to razrušeno selo – Tancourt, to je to? – gdje ih je preuzeo na brigu.

Pierre-Marie klima glavom, uzdiše pred toliko ustrajnosti koja se želi

uvjeriti u nemoguće. Pomilovanje prekasno? Kako ona objašnjava da se nije pristupilo egzekuciji odmah nakon presude, kao što se to događalo u vrijeme smrtnih sudova?

Jer od ukidanja smrtnih sudova, upravo, zakon zabranjuje svaku egzekuciju, čak i odbačenu žalbu, prije nego što je predsjednik Republike mogao primijeniti svoje pravo na pomilovanje. Dakle, čekali su njegovu odluku. Mogla je stići malo ranije, malo kasnije, ali nikad prekasno. Ponavlja: »Nikad, to se razumije«.

Mora da čita na Mathildinu licu povjerenje koje daje razumnim stvarima, ponovno uzdiše. Zatim kaže dobro, da želi postati davoljim odvjetnikom.

(Nastavlja se)

Roman Sébastiena Japrisota »Zaruke su dugo trajale« nedavno je objavio zagrebački nakladnik »Edicije Božičević«.

SAVJETI O ZDRAVLJU

Piše: dr. sci Davor Moravek, psihijatar u Kliničkoj bolnici Sestara milosrdnica u Zagrebu

Roditelji ovisnici i djeca: pogubne posljedice

Brojna istraživanja upozoravaju da alkohol, duhan, pojedini lijekovi i ilegalne droge mogu utjecati na reproduktivnu sposobnost muškaraca i žena, te dovesti do oštećenja ploda

Kada roditelji zlorabe droge ili alkohol, moguće su brojne pogubne posljedice za djecu: zanemarivanje, razvojni poremećaji, emocionalno i fizičko zlostavljanje.

Stoga ta problematika zahtjeva timski interdisciplinarni pristup i praćenje rizične populacije, posebice mladih žena u reproduktivnoj dobi, pravovremenu prevenciju oštećenja ploda i kasnije praćenje ginekologa, pedijatra i socijalnog rada, kako bi se obitelji i djeca ovisnika na najbolji način zaštitila.

Brojna istraživanja upozoravaju da alkohol, duhan, pojedini lijekovi i ilegalne droge mogu utjecati na reproduktivnu sposobnost muškaraca i žena, te dovesti do oštećenja ploda. Stoga je nužno da se medicinski prati zloraba legalnih i ilegalnih droga za vrijeme trudnoće.

Ilegalne droge prolaze kroz posteljicu i mogu izravno toksično djelovati na plod kao i na ovisnost ploda i majke. Majke ovisnice rjeđe doje djecu, no nužno je da se konzultiraju o mogućim štetnim posljedicama, jer se niz

toksičnih supstanci može naći u mlijeku.

Trudne ovisnice često pokazuju zabrinutost za posljedice po dijete, no brojna istraživanja upućuju na to da smanjuju unos droga za vrijeme trudnoće, no ne uspostavljaju uvijek apstinenciju.

Pristup ovisnoj ženi ima specifičnosti, posebice zbog tipičnih svojstva osobnosti: nizak stupanj samopoštovanja i samopouzdanja, brojni socijalni, obiteljski i međuljudski problemi, slabije mogućnosti prilagodbe, te česte depresije i tjeskobe.

Čest je osjećaj krivnje i srama zbog zlorabe droga, posebice zbog dojma da su nedostojne materinstva.

Mnogo žena zlorabi više raznih sredstava ovisnosti, te ako nisu uključene u program liječenja, zanemaruju prenatalnu

zaštitu, te su izložene rizicima zaraze infektivnim bolestima kao što su hepatitis, spolne bolesti te (u našoj sredini rijetko) HIV-infekcije.

Problemi s govorom u razvoju dokumentirani su u djece koja su bila izložena utjecaju više droga

za vrijeme trudnoće.

Komplikacije povezane sa zlorabom droga mogu biti vidljive neposredno po porodu, no pojedina djeca mogu imati teškoće u duševnom razvoju i do dvije godine života.

Genetske predispozicije u slučaju ovisnosti u obitelji mogu biti velik rizik, čak i do tri puta veće izgleda razvoja nego u žena koje nemaju takvu povijest.

Problem seksualnog zlostavljanja može biti rizičan za razvoj ovisnosti, a ovisnice su često zbog životnog stila izložene zlostavljanju, posebice

seksualnom. Pod utjecajem droga i alkohola, također su česte i »neželjene« trudnoće.

Ako se to dogodi u ranoj adolescentskoj dobi, mogući rizici su više spontanih abortusa, niža porođajna težina djeteta, češće zlostavljanje djeteta, siromaštvo i dugotrajno siromaštvo obitelji.

To sve je vrlo složen problem i zahtjeva pomoć socijalne službe, pa i karitativnih organizacija. Važno je pratiti i u kojoj mjeri majka-ovisnica prihvaća odgovornosti roditeljstva.

(Nastavlja se)